

האם יותר לאדם להכניס את עצמו לנסיונות?!

גמרא ברכות לא, ב-לב, א

אמר רבי חמא ברבי חנינא: אלמלא שלש מקראות הללו נתמוטטו רגליהם של ישראל. חד דכתיב ואשר הרעותי, וחד דכתיב הנה כחומר ביד היוצר כן אתם בידי בית ישראל, וחד דכתיב והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר. רב פפא אמר מכאן: ואת רוחי אתן בקרבכם ועשיתי את אשר בחקי תלכו... דבי רבי ינאי אמרי מכאן: "ודי זהב" מאי ודי זהב?... כך אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם בשביל כסף וזהב שהשפעת להם לישראל עד שאמר די הוא גרם שעשו את העגל. אמרי דבי רבי ינאי: אין ארי נוהם מתוך קופה של תבן אלא מתוך קופה של בשר. אמר רבי אושעיא: משל לאדם שהיתה לו פרה כחושה ובעלת אברים האכילה כרשינין והיתה מבעטת בו. אמר לה מי גרם לך שתהא מבעטת בי אלא כרשינין שהאכלתיך. אמר רבי יוחנן: משל לאדם אחד שהיה לו בן הרחיצו וסכו והאכילו והשקהו ותלה לו כיס על צוארו והושיבו על פתח של זונות מה יעשה אותו הבן שלא יחטא?!... אמר רב ששת: היינו דאמרי אינשי: מלי כריסיה - זני בישי, שנאמר כמרעיתם וישבעו וירם לבם על כן שכחוני. רב נחמן אמר מכאן ורם לבבך ושכחת את ה'. ורבנן אמרו מכאן: ואכל ושבוע ודשן ופנה. ואם תרצה אמור מכאן: וישמן ישרון ויבעט. אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מנין שחזר הקדוש ברוך הוא והודה לו למשה? שנאמר וכסף הרביתי להם וזהב עשו לבעל:

רש"י: דכתיב ואשר הרעותי - אני גרמתי להם שבראתי יצר הרע:

אלמלא שלש מקראות הללו - שמעידין שיש ביד הקדוש ברוך הוא לתקן יצרנו, ולהסיר יצר הרע ממנו: נתמוטטו רגלינו במשפט, אבל עכשיו יש לנו פתחון פה - שהוא גרם לנו שברא יצר הרע: הטיח - לשון זריקה, כמו כמטחוי קשת (בראשית כ"א): אין ארי נוהם - שמח ומשתגע ומזיק: מלי כריסיה זני בישי - מילוי הכרס הוא ממיני חטאים הרעים:

מהרש"א

פי' רש"י נתמוטטו רגליהם במשפט אבל עכשיו יש לנו פתחון פה... ודאי אין זה טענה אמיתית במשפט שהרי ניתנה הבחירה לאדם וכמו שנא' (קידושין ל:): בראתי יצר הרע בראתי תבלין שהיא התורה, שאם לא כן הותרה הרצועה ואין כאן שכר ועונש, אבל כדי לזכותו ניתנה הבחירה לאדם שינצח היצר הרע ויזכה ליום הדין. אלא שכך אמר שיש לנו פתחון פה וטענה קצת במשפט שלא נתמוטטו לגמרי במשפט על שברא לנו יצר הרע שגורם לנו עוונות וחטאים וראוי להיות זוכין בדין אחר שייענשו על חטאתם ולא יתמוטטו לגמרי, והיינו שהודה והסכים בזה לדברי אליהו שלא יתמוטטו לגמרי על ידי טענה זו. ומכל מקום קאמר שהטיח דברים כלפי מעלה שהרי טענה זו אינה אמיתית שיהיו פטורים לגמרי ביום הדין דכיוון דניתן להם הבחירה היה להם לכוף יצרם.

ע"ז יז, א-ב

רבי חנינא ורבי יונתן היו מהלכים בדרך. הגיעו לאותם שני שבילים, האחד פתוח על פתח של עבודת כוכבים, והשני פתוח על פתח של בית זונות. אמר לו אחד לחברו: מוטב שנלך על פתחה של עבודת כוכבים שנשחט יצרה. אמר לו חברו: מוטב נלך על פתח של בית זונות ונכפה ליצרנו ונקבל שכר.

כשהגיעו לשם, ראו אותם הזונות ונכנעו מפניהם. אמר לו מניין לך זה? אמר לו: מְזִמָּה תִּשְׁמֹר עֲלֶיךָ תְּבוּנָה תִּנְצֶרְכָּה (משלי ב, יא). אמרו לו חכמים לרבא: מה פירוש 'מזימה'? אם תאמר 'תורה' שכתוב בה 'זימה' ומתרגמין 'עצת חטאין' וכתוב 'הפליא עצה הגדיל תושיה', אם כך - 'זימה' היה צריך להיות. אלא כך יש לומר: מדבר זימה תשמור עליך תורה תנצרכה.

רש"י

דנשחט יצרה - אנשי כנסת הגדולה בקשו רחמים ונמסר בידם והרגוהו כדאמרי' ב' מיתות בסנהדרין (דף סד) נכנעו זונות מפניהם - נכנסו מפניהם לקובתן: מנין לך זה - שסמכת על עצמך לבוא לכאן ולא חששת מיצר הרע: זימה ומתרגמין עצת חטאין - עצת הוא תרגום של זימה היא וחטאין הוא תוספת התרגום מפרש שעצה זו רעה היא של חטא אלמא דזימה היינו לשון עצה, ותורה נקראת עצה דכתיב (ישעיהו כח) הפליא עצה הגדיל תושיה ומשמע תורה תשמור עליך: מזימה - מן הזנות: תשמור עליך תורה - דסוף הפסוק הוא תבונה תנצרכה. מזימה תשמור עליך, מכל דבר רע והרהור חטא, ואנו הולכין הולך ודבר בדברי תורה:

גמרא סוכה נב, א

אביי שמע לאותו אדם שאמר לאותה אישה: בואי נשכים מוקדם ונלך בדרך יחד. אמר: הלך ואפריש אותם מאיסור. הלך אחריהם שלוש פרסאות בדרך. כשנפרדו זה מזו שמעם שאמרו: "אורחין רחיקא וצוותין בסימא". אמר אביי: אם מי ששונא לי היה שם לא היה יכול להעמיד את עצמו. אזל תלא נפשיה בעיבורא דדשא ומצטער. בא אותו זקן ושנה לו: כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו.

רש"י: כשנפרדו זה מזו - שהיו משתי עיירות, והגיעו לפרשת דרכים, פירש זה לכאן וזו לכאן: אי מאן דסני לי - אם היה שונאי מתייחד עם האשה לא היה יכול להעמיד את נפשו מלחטוא, ועל עצמו היה אומר: תלא נפשיה - נשען על בריח הדלת, כאדם שמחשב ומצטער:

מהרש"א על הגמ' בעבודה זרה

אין זה סותר...כי כאן עוסקים בשעה שעוסק בתורה...ואנו הולכים הולך ודבר בדברי תורה. ועוד ששם יחיד היה.

הרב קוק, עולת ראיה, א, עמוד עז - "אל תביאנו...ולא לידי ניסיון"

יש שהאדם כבר כבש לו את דרכו בחיים, והולך הוא לתומו על פי כל אותו המצב שהוא נתון בו, כבש כבר את המכשולים הטבעיים שבתכונותיו הנפשיות, עמד כבר נגד כל המפריעים הסובבים אותו בחברה, העמיד כבר את נקודת רצונו להשכיל ולהיטיב, אך לפעמים פתאום הוא מוצא את עצמו במצב חדש, בסביבה חדשה, בעולם חדש, נשטף מזרמים חדשים המתאיבים לעומתו, מה שלא עלו כלל על לבו שהם יבאו כנגדו. זהו תכן הניסיון, שצריכים אז לחדש את כל מעמד החיים הרוחניים, ולהתאזר בגבורה חדשה מקורית ממבוע הנשמה, להיות נשאר עומד בקדושתו ומלא צביון תומתו.

וזאת היא הבקשה שאנו מבקשים, שלא יביאנו ד' לידי ניסיון, שלא תבוא לידינו הפתעה חדשה באורחות חיינו, שלא יהיה לנו זמן ואפשרות להסתגל אליה ולכבוש לנו את מסילתה, באפן שנוכל ללכת באורח ישר ותמים, העולה למעלה כרצון ד' בשמירתו דרך תורתו ומצוותיו אשר צווה אותנו לטוב לנו כל הימים.